

En lektion i regeringsdeklaration

En ideologisk analys av Sveriges regerings inställning till EU-frågor mellan 1991-2017.

Abstract

The purpose of this essay is to examine the ideological expressions in policies about the European Union for Swedish governments between 1991-2017. During this time both social democratic and center-right governments were in power and are therefore the subjects for this study. Through an ideology analysis and by establishing ideal types for the three ideologies examined; social democracy, liberalism and conservatism, 28 Statements of Government Policy were examined. The conclusion of the essay is that a clear ideological perspective could be established for both the social democratic and center-right governments where the ideological ideal types were identified in all Statements of Government Policy. In conclusion, the essay opens up for further research into governments' ideological expressions both in the Statement of Government Policy but also in relation to the EU.

Antal ord: 7718

Nyckelord

Ideologi, regeringsförklaring, socialdemokrati, liberalism, konservatism, borgerlig, EU, EU-frågor, idealtyper, ideologisk analys.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
1.1. Bakgrund och syfte.....	4
1.1.1. Frågeställning.....	4
1.2. Sveriges väg till EU-medlemskap.....	4
1.3. Regeringsdeklarationen.....	4
1.4. Regeringar.....	5
1.4.1. Regeringen Carl Bildt.....	5
1.4.2. Regeringen Ingvar Carlsson.....	5
1.4.3. Regeringen Göran Persson.....	5
1.4.4. Regeringen Fredrik Reinfeldt.....	5
1.4.5. Regeringen Stefan Löfven.....	5
1.5. Partier.....	5
1.5.1. Centerpartiet.....	6
1.5.2. Kristdemokraterna.....	6
1.5.3. Liberalerna.....	6
1.5.4. Moderaterna.....	6
1.5.5. Socialdemokraterna.....	6
1.6. Tidigare forskning.....	6
2. Teoretiskt ramverk.....	7
2.1. Ideologianalys.....	7
2.1.1. Socialdemokrati.....	7
2.1.2. Liberalism.....	8
2.1.3. Konservatism.....	8
2.1.4. Borgerlig.....	9
3. Material och metod.....	10
3.1. Material.....	10
3.1.1. Regeringar.....	10
3.2. Metod.....	11
3.3. Tillvägagångssätt.....	12
4. Resultat.....	12
4.1. 1991-1994: Carl Bildt (M): Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna.....	12
4.2. 1994-1996: Ingvar Carlsson (S): Socialdemokraterna.....	12
4.3. 1996-2006: Göran Persson (S): Socialdemokraterna.....	13
4.4. 2006-2014: Fredrik Reinfeldt (M): Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna.....	14
4.5. 2014-2018: Stefan Löfven (S): Socialdemokraterna och Miljöpartiet.....	15
5. Diskussion och slutsats.....	15
5.1. Diskussion.....	15
6. Avslutning.....	18
6.1. Vidare forskning.....	18
7. Käll- och litteraturförteckning.....	20

1. Inledning

1.1. Bakgrund och syfte

Sverige har varit medlem i den Europeiska unionen i 28 år. Valdeltagandet var i det senaste europaparlamentsvalet 55% och har aldrig varit över 60% (Statistiska centralbyrån 2020). Även om befolkningen visar ett lågt intresse att rösta är EU ett överstatligt lagstiftande organ som tar regelbundet beslut som påverkar Sveriges nationella politik och där regeringen har möjlighet att påverka genom ministerrådet (Fredrikson 2024). Den regering som Sveriges befolkning har röstat fram representerar därför även befolkningens intressen i frågor rörande Europeiska Unionen; EU.

Traditionellt har svensk politik haft en långvarig blockindelning där Socialdemokraterna och deras opposition, de borgerliga, har haft regeringsmakten (Harrison 2016). Uppsatsen har i syfte att undersöka Socialdemokratiska och borgerliga regeringarnas ideologiska uttryck i EU-frågor genom en ideologianalys. Detta genom att analysera regeringsförklaringarna mellan år 1991-2017. Uppsatsen har en utomvetenskaplig relevans eftersom den syftar till att skapa en ökad förståelse för hur ideologi kan uttryckas i politiken. Detta genom att uppmärksamma väljare på vilken EU-politik de röstar på och hur ideologin faktiskt kommer i uttryck vid ett överstatligt samarbete som EU.

1.1.1. Frågeställning

Hur har Sveriges regerings ideologiska inriktning uttryckts i deras EU-politik mellan 1991 och 2017?

1.2. Sveriges väg till EU-medlemskap

Året 1989 var ett avgörande år inom global politik, Berlinmurens fall innebar ett förändrat politiskt läge i Europa. Slutet på kalla kriget hade oräkneliga konsekvenser världen över och en av var den svenska ansökan till Europeiska unionen. När det fanns en sån stor spänning mellan de två stormakterna ansåg många i Sverige att det skulle bryta mot vår alliansfrihet att bli medlem i EU men när de kyliga relationerna mellan USA och USSR tinade tog det inte lång tid för Sverige att skicka in sin ansökan (Regeringskansliet 2019). Under oktober 1990 meddelade den svenska regeringen för första gången sin önskan om ett medlemskap i EU och i juli 1991 lämnades ansökan in. Efter att Sveriges regering lämnat in sin ansökan inleddes förhandlingar med EU i februari 1993 som varade till 30 mars 1994. Under sommaren 1994 undertecknades avtal för inträdet och efter en folkomröstning den 15 december 1994 anslöt sig Sverige till Europeiska unionen den 1 januari 1995. Folkomröstningen resulterade i att valdeltagandet var 83 % där 52,3 % av Sveriges befolkning röstade ja. Riksdagen röstade formellt om ett inträde i unionen därefter (Europeiska kommissionen u.å.).

Under uppsatsen kommer de former av konstellationer som EU-samarbete tagit i uttryck att för tydlighetens skull benämnas som EU eller Europeiska Unionen.

1.3. Regeringsdeklarationen

Regeringsdeklaration, eller regeringsförklaring, är en deklARATION som läses upp av regeringschefen inför Sveriges riksdag och innehåller en redovisning av den politik som statsministern och regeringen kommer att bedriva under kommande mandatperiod (Ström 2010). Enligt 1 kap. 6 § i riksdagsordningen (SFS 2014:801) ska statsministern vid riksdagens öppnande varje år hålla i en regeringsförklaring "om det inte finns särskilda skäl för honom eller henne att avstå från detta". Uppläsningen av en regeringsförklaring behöver inte alltid sammanfalla med ett riksmötets öppnande utan kan ske fler gånger under året. Detta om en regering avgår under ett riksmöte, en mandatperiod, ger den nya regeringen en ny regeringsförklaring (Ström 2010). Exempelvis skedde detta när Ingvar

Carlsson avgick den 22 mars 1996 och Göran Persson tillträdde som ny statsminister och bildade en ny regering (Nationalencyklopedin 5 u.å.).

Både begreppen regeringsdeklaration samt regeringsförklaring kommer att användas under uppsatsens gång för att benämna deklARATIONEN.

1.4. Regeringar

Nedan presenteras de fem regeringar vars regeringsförklaringar används som underlag för uppsatsens analys. Regeringarnas konstellationer, vilka partier som utgjorde regeringen och deras ideologier beskrivs.

1.4.1. Regeringen Carl Bildt

Efter valet 1991 bildade Carl Bildt, partiledare för Moderaterna, en koalitionsregering med Moderata samlingspartiet, Folkpartiet liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokratiska samhällspartiet (Nationalencyklopedin 7 u.å.). Regeringen Bildt var ideologiskt borgerlig; liberal och konservativ (Nationalencyklopedin 1 u.å.).

1.4.2. Regeringen Ingvar Carlsson

Regeringen Carlsson tillträdde efter valet 1994 den 7 oktober och avgick den 22 mars 1996. Regeringen bestod av Socialdemokraterna i minoritetsregering som röstades igenom med stöd av Vänsterpartiet. Samtliga övriga partier, utöver Folkpartiet liberalerna som röstade nej, lade ner sina röster. Regeringen Carlsson hade en socialdemokratisk ideologisk prägel (1999/2000:KU20, s. 153-154).

1.4.3. Regeringen Göran Persson

Regeringen Persson tillträdde den 22 mars 1996 efter att statsminister Ingvar Carlsson under hösten 1995 meddelat sin avgång och Göran Persson valts till ny partiordförande och därefter till ny statsminister. Regeringen utgjordes av Socialdemokraterna i en minoritetsregering med stöd från Vänsterpartiet och senare även Miljöpartiet. Göran Perssons regering var ideologiskt socialdemokratisk (1999/2000:KU20, s. 155-156).

1.4.4. Regeringen Fredrik Reinfeldt

Fredrik Reinfeldt tillträdde som statsminister den 6 oktober 2006 med en koalitionsregering mellan Moderaterna, Kristdemokraterna, Liberalerna och Centerpartiet vid namn Allians för Sverige. Regeringen Reinfeldt satt till valet 2014 och avgick den 3 oktober 2014. Regeringen Reinfeldt var borgerlig (Nationalencyklopedin 3 u.å.).

1.4.5. Regeringen Stefan Löfven

Stefan Löfvens regering bestod av en minoritetsregering av Socialdemokraterna och Miljöpartiet med stöd från Vänsterpartiet. Regeringen Löfven varade mellan 3 oktober 2014 och 9 juli 2021 och var ideologiskt socialdemokratisk (Nationalencyklopedin 8 u.å.).

1.5. Partier

Ideologi- och idétraditionerna för de partier som ingår i uppsatsen presenteras nedan. Beskrivningen av de enskilda partierna som ingår i regeringarna som diskuteras fungerar som ett tydliggörande av ideologiska och politiska skillnader inom samt mellan regeringarna. Urvalet för partierna som ingår i

uppsatsens ideologianalys motiveras utifrån de ideologiska avgränsningar som studien innefattar och som presenteras under kapitlet två; *Teoretiskt ramverk*.

1.5.1. Centerpartiet

Centerpartiet har sin ideologiska grund i ekohumanismen och har under senare tid även hävdad liberalism som partiets ideologi. Prioriterade frågor för Centerpartiet handlar om självbestämmande, livskvalitet och företagsamhet och de ser decentralisering som vägen för att uppnå detta (Nationalencyklopedin 2 u.å.).

1.5.2. Kristdemokraterna

Kristdemokraterna bygger på en ideologi och idétradition utifrån kristna värderingar och etik. Partiet eftersträvar en samhällsgemenskap utifrån rättvis fördelning av resurser samt en betoning av människovärde och andlig dimension (Nationalencyklopedin 5 u.å.).

1.5.3. Liberalerna

Liberalerna tillhör den liberal ideologin och idétraditionen. Liberalerna menar att individualism och individens frihet är viktigt och prioriterar även frågor om mänskliga fri- och rättigheter (Nationalencyklopedin 6 u.å.).

1.5.4. Moderaterna

Moderaterna utgår från konservatism och liberalism som idétraditioner och ideologisk grund. Individens frihet i fokus inom frågor kring medborgarnas fri- och rättigheter, ekonomi, valfrihet gällande utbildning samt vård och omsorg (Nationalencyklopedin 7 u.å.).

1.5.5. Socialdemokraterna

Socialdemokraterna är ett parti som växte fram ur arbetarrörelsen och den socialdemokratiska idétraditionen. Frågor partiet prioriterar handlar bland annat om en offentligt finansierad och gemensam välfärd, jämlikhet samt en balans mellan arbete och fritid (Nationalencyklopedin 9 u.å.).

1.6. Tidigare forskning

“Från reformism till tredje vägen” av Philippe Hagström är en studie från 2022 (s. 2) som ämnar att studera hur svensk socialdemokrati har rört sig från mer reformistisk socialism under Olof Palme till tredje vägens socialism under Stefan Löfven. För att göra detta har Hagström genomfört en ide- och ideologianalys som gick ut på att göra två idealtyper av respektive ideologi och sedan tillämpa dem på regeringsförklaringarna som gavs av Palme och Löfven. Slutsatsen (Hagström 2022, s. 28-30) blev att båda statsministrarna lade ett stort fokus på ekonomisk jämställdhet men Palme var mer benägen om att tala om det, enligt vad som stod i regeringsförklaringarna. Palme stod även närmare reformistisk socialism än Löfven, dock hade inte Löfven rört sig lika mycket mot tredje vägen som Hagströms tidigare forskning hade hävdad.

“Sveriges förändrade inställning till EU-medlemskapet” av Helena Carlsson från 2008 (s. 2) är en undersökning som avser att studera hur sveriges inställning till EU ha skiftat mellan åren 1988-1998 och hur det har uttryckts i regeringsförklaringarna som gavs under tidsperioden. Carlsson har även målet att analysera hur regeringsförklaringarna kan användas för att sätta agendan och påverka integrationsprocessen. För att göra detta använder hon sig av kvalitativ textanalys som metod. Carlssons (2008, s. 28-29) slutsatser blir att man inte kan se någon förändring i opinionen ur regeringsförklaringarna utan opinionsbildning sker på andra sätt.

Den sista studien det här kapitlet ska lyfta fram är "Där försvinner något av den svenska profilen" av Adam Clizbe från 2022. Vars syfte var att analysera socialdemokraternas skiftande attityd till EU i relation till välfärdsstaten. För att göra detta genomför Clizbe en komparativ idé- och ideologianalys samt en komparativ argumentationsanalys på två av socialdemokraternas partiprogram samt tre av dess valmanifest (Clizbe 2022, s. 7-8). Vad Clizbe (2022, s. 39-40) kommer fram till är att under 80- och 90-talet gick Socialdemokraternas officiella ståndpunkt angående EU från att det skulle förstöra välfärdsstaten till att EU var ett måste för dess överlevnad.

Alla tre ovanstående artiklar behandlar frågor om ideologiska skiften och jämföranden på olika sätt. Många studier har genomförts inom ämnet och de som har presenterats är bara några av dem men de har influerat denna uppsats i val av ämne, material och metod. Något som saknas i tidigare forskning är en ideologianalys som är blocköverskridande och tar med båda sidornas perspektiv på ett särskilt ämne, i det här fallet analyseras de två blockens syn på EU.

2. Teoretiskt ramverk

2.1. Ideologianalys

Kapitlet teori avser att behandla de teorier och idealtyper som uppsatsen utgår ifrån. Nedan presenteras de ideologier samt begrepp som ligger till underlag för analysen; socialdemokrati, liberalism, konservatism och begreppet borgerlig. Ideologierna samt idealtyperna som presenteras utgår från den brittiske författaren och tidigare vice rektor vid Orpington College Andrew Haywoods bok *Political Ideologies: an introduction*. Haywood är en erkänd författare och har en bakgrund som examinerare och rektor vid olika Colleges i Storbritannien. I *Political Ideologies* identifierar Haywood ideologiernas huvudområden och idealtyper vilket används i uppsatsen som ideologiernas idealtyper.

2.1.1. Socialdemokrati

Socialdemokrati är en ideologi som har sina rötter i det sena 1800-talet i nordvästra Europa (Jackson 2013, s. 348-349). Under den här tiden karaktäriserades regionen av snabb urbanisering samt långsam och ombytlig framväxt av demokratiska rättigheter även om det var relativt liberalt jämfört med södra eller östeuropa. I denna miljö började det ur arbetarklassen växa fram allt fler politiska aktörer vars mål var att skydda och värna om arbetarnas intressen. Dessa rörelser var främst inspirerade av marxismen men även andra ideologiska traditioner som progressiv liberalism, republikanism och vad som kallas utopisk socialism. Vad som växte fram ur dessa rörelser kan generellt beskrivas som en pragmatisk kompromiss mellan socialism och kapitalism. Ett politiskt system som erkänner funktionen av fria marknader men motsätter sig laissez-faire kapitalismens negativa konsekvenser. Sammanfattningsvis beskriver Jackson (2013, s. 348) socialdemokrati på följande sätt: "Social democracy has been above all an effort to constrain, and assert democratic control over, the commodifying power of markets".

För att bygga upp vår socialdemokratiska idealtyp vilket kommer att användas i den här uppsatsens analys använder vi för det första Andrew Haywoods fem grundläggande övertygelser gällande socialism. Därefter nyanseras analysmodellen genom att lägga till de tre åsikter vilket Haywood menar är essentiell för socialdemokrati och vad som skiljer den från socialism som helhet. För socialism är det:

- Gemenskap
- Samarbete
- Jämlikhet

- Klassfrågor
- Gemensamt ägande (Haywood 2017, s. 98)

För socialdemokrati är detta de grundläggande övertygelserna (Haywood 2017, s. 123):

“(1) Capitalism is the only reliable means of generating wealth, but it is a morally defective means of distributing wealth because of its tendency towards poverty and inequality; (2) the defects of the capitalist system can be rectified through economic and social intervention, the state being the custodian of the public interest; (3) social change can and should be brought about peacefully and constitutionally.”

2.1.2. Liberalism

Den liberala teorin växte fram som en erkänd politisk idé i Europa under 1840-talet (Haywood 2017, s. 28). Ideologin grundade sig i idén om engagemang för individen och ett samhälle där individens intressen och möjligheter uppnås. Liberalismen har rötter i upplysningstiden med dess ökade tillit till individen och frihet med tron att människor är rationella varelser (Haywood 2017, s. 30-31). Centralt i den liberala teorin är idéer om frihet, valmöjlighet för varje individ och individualism; tron på individen över gruppen eller kollektivet samt att samhället bygger på enskilda individer. Samhället och staten ska förse individer med dess rättigheter och intressen och begränsa lagar som utövar makt över och därmed kränker individers individuella friheter (Haywood 2017, s. 28-30).

Rättvisa och tolerans är två andra grundläggande begrepp för liberalismen. Varje människa har inneboende naturliga rättigheter som är okränkbara där människor är jämlika och därigenom ska ha samma möjligheter med samma grundläggande fri- och rättigheter. Det är genom arbete, utbildning och vilja som en person får sina förutsättningar vidare i livet. Politiken ska därmed agera som en försvarare samt värna om mänskliga rättigheter och demokratiska värderingar men inte styra hur människor väljer att leva sitt liv (Haywood 2017, s. 24). Uttryck för detta är exempelvis idén om en nattväktarstat, en minimal stat med endast rättsväsende och militär, eller att politik jobbar mot att ytterst lite reglera marknaden, handeln och människors självbestämmande.

Demokrati är en fundamental del för ett frihetligt och liberalt samhälle. Individens möjlighet att uttrycka sitt samtycke till dess maktavare och politiska vilja säkerställs genom ”regelbundna och konkurrenskraftiga val” (Haywood 2017, s. 41). Demokrati utgår ifrån folkets vilja men kräver enligt liberalismen konstitutionella regleringar för att förhindra maktmissbruk och upprätthålla de liberala demokratiska värderingarna. (Haywood 2017, s. 41) Idealtyperna för liberalism är:

- Individualism
- Frihet
- Logisk tänkande (reason)
- Rättvisa
- Tolerans
- Öppenhet (Haywood 2017, s. 27)

2.1.3. Konservatism

Konservatism som ideologi växte fram under tidigt 1800-tal som opposition till de frihetliga och revolutionära idéer som samhällsförändringar som konsekvens av bland annat Franska revolutionen hade inneburit. Ideologins definition innebär “viljan att förvara”; att konservera, och dess ovilja eller

ogillande av att förändra och förändring. Tron på att samhället består av en naturlig ordning vars struktur bör bevaras och skyddas. (Haywood 2017, s. 62)

Konservatismen innebär en traditionell syn på politiska principer, människan, samhället och vikten av politiska värderingar. Tradition och historia är enligt konservatism en samling av erfarenheter, visdom och tillhörighet till identitet. Edmund Burke beskrev samhället som ett samarbete mellan de som lever, de som är döda och de som ska födas (Haywood 2017, s. 66). Samspelet samt hur samhället ska utformas beror på en social naturlig ordning som bör upprätthållas över individens frihet och individualism. Samhällets strukturer och institutioner, menar konservatismen, är organiskt skapade och har växt fram naturligt utanför människans fulla kontroll. Individen är inte särskilt från samhället utan en del av en större social tillhörighet i en familj, vängrupp, stad eller nation (Haywood 2017, s. 67-70).

Människan är imperfekt och ofullkomlig (Haywood 2017, s. 73) och sökande efter en tillvaro i en grupp eller i ett samhälle där man har en bestämd plats. Rädslan för osäkerhet och utanförskap styr människan och visar på ett behov för hierarki och auktoritet i samhället. En stat som styr samhället genom att bidra med säkerhet. Men utöver statens närvaro som vägledare betonar konservatismen behovet för möjligheten att äga egendom som en faktor i säkerhet och trygghet för människor. Samhället ska fungera som en värderingsmässig säkerhetsgrund som sedan ger människor möjlighet att delta och bidra till samhället på egen hand. En restriktiv inblandning i ekonomi och finanser av stater ger människor möjlighet att själva bidra till samhällets upprätthållande (Haywood 2017, s. 73). Konservativa menar att den liberala demokratin fungerar med tydliga skydd för äganderätt och bevarande av traditionella institutioner (Haywood 2017, s. 41). Idealtyperna som används för konservatism är:

- Tradition
- Mänsklig imperfektion och ofullständighet
- Samhälle
- Hierarki
- Auktoritet
- Egendom (Haywood 2017, s. 66)

2.1.4. Borgerlig

Begreppet borgerlig härstammar från ordet borgare som ursprungligen syftade på de människor under medeltiden som ägde sin egen fastighet inne i staden. Under medeltiden och framåt tillhörde borgarna en samhällsgrupp som hade pengar men inte politiskt inflytande. Dagens betydelse för begreppet borgerlig och borgerlig kultur utgår ifrån ett 1800-tals ideal om hur en borgerlig agerar. En person som är självdisciplinerad, kultiverad och kan "skilja mellan privatliv och offentlighet" (Harrison 2016). Detta för att förbereda och planera sina förutsättningar i livet. Agerandet följer en mer liberal och konservativ idétradition som skiljer på offentlighet och privatliv och har resulterat i att borgerlighet blivit ett politiskt begrepp.

Borgerlig innefattar därefter de partier och personer som har en marknadsekonomisk syn och tar avstånd från och är politiskt till höger om socialdemokraterna utifrån den traditionella höger-vänsterskalan. Begreppet har sedan 1900-tal agerat som en synonym till att vara icke-socialistisk och används för att beskriva Socialdemokraternas opposition; framförallt Moderaterna, Liberalerna samt Centerpartiet men även partiernas föregångare (Nationalencyklopedin 1 u.å.). Under regeringarna Bildt och Reinfeldt användes begreppet borgerlig för att beskriva den

politik och ideologiska samhörighet som regeringspartierna hade. Idealtyperna som beskriver begreppet borgerlig är:

- Skilja på privatliv och offentlighet
- Förbereda
- Planera
- Liberal
- Konservativ
- Marknadsekonomi (Nationalencyklopedin 1 u.å.)

3. Material och metod

3.1. Material

Vårt val av material är samtliga regeringsförklaringar mellan år 1991 och 2017 vilket sammanlagt blir 28 stycken. Vi valde att börja vid år 1991 när Sverige lämnade in sin ansökan om medlemskap i EU vilket ledde till att unionen och Sveriges roll i den blev mycket mer relevant i samhällsdebatten. Därefter läser vi de kommande 28 regeringsförklaringarna för att få en nyanserad bild av hur debatten kring EU har skilt sig mellan de politiska blocken över tid. Anledningen till att vi valde att avsluta vår undersökning vid år 2017 är att valet 2018 resulterade i att inte något av de traditionella blocken hade en majoritet för att bilda regering och därmed skapades nya politiska konstellationer. Syftet med studien att analysera hur de borgerliga regeringarna och Socialdemokratiska regeringar fört diskussioner kring EU-politik och EU. I samband med januariavtalet bröts den traditionella blockpolitiken upp efter att Liberalerna och Centerpartiet valde att lägga ner sina röster och agera stödpartier till Socialdemokraterna och Miljöpartiet (Nationalencyklopedin 9 u.å.).

Den traditionella blockindelningen inom svensk politik, bestående av Socialdemokraterna och deras opposition, de borgerliga, utmärks både från borgerlighetens ställningstagande mot socialismen men även utifrån partiernas ideologier (Harrison 2016). Under regeringen Löfven var Miljöpartiet de gröna en del av regeringsunderlaget. Partiet har uttryckt att de varken betraktar sig som ett borgerligt eller socialistiskt parti (Nationalencyklopedin 1 u.å.). Det ideologiska ställningstagandet partiet tagit passar inte in i uppsatsens analysmetod och kommer därmed inte att ingå i studien.

Att analysera 28 regeringsförklaringar kan anses mycket för en kvalitativ studie men eftersom regeringsförklaringarna inte har ett jättestort fokus på EU och på EU-frågor anser vi att materialet utgör en rimlig mängd att studera. Att vår material sträcker sig över en 26 årig tidsperiod ger oss också en bra överblick på hur debatten såg ut över tid och kan hjälpa oss att identifiera olika mönster. Att bara analysera regeringsförklaringar är ett relativt snävt materialval med tanke på uppsatsens syfte och frågeställning. Med tanke på att vi enbart analyserar ett uttalande från statsministern per år går analysen miste om mycket av den större samhällsdebatten, till exempel debattartiklar, tal, debatter i riksdagen med mera. Regeringsförklaringar fungerar som ett ofiltrerat tillfälle för regeringen att berätta om sina ambitioner och idéer inför riksdagen om kommande mandatperiod. Detta utan att politiken går igenom en lagstiftningsprocess eller att ett utskott behöver behandla frågan (Ström 2010).

3.1.1. Regeringar

Regeringarna vars regeringsförklaringar kommer att analyseras är:

1991-1994: Carl Bildt (M): Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna. (Tre stycken).

1994-1996: Ingvar Carlsson (S): Socialdemokraterna. (Två stycken).

1996-2006: Göran Persson (S): Socialdemokraterna. (Elva stycken (två stycken år 1996)).
2006-2014: Fredrik Reinfeldt (M): Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna. (Åtta stycken).
2014-2018: Stefan Löfven (S): Socialdemokraterna och Miljöpartiet. (Fyra stycken).

3.2. Metod

För att studera det ideologiska innehållet av regeringsförklaringar ska denna studie genomföra vad Bergström och Svärd (2018, s. 133) kallar för en ideologianalys, vilket i sig är en form av kvalitativ textanalys. Till skillnad från kvantitativ textanalys går en kvalitativ analys in i djupet på en text för att noggrant studera den och i vilket sammanhang texten existerar (Esaiasson m. fl. 2012, s. 210-211). Genom aktiv läsning och kritisk granskning syftar man på att dra ut så mycket information som möjligt ur varje text för att få en bättre förståelse av de ideologiska grunderna som bygger upp statsministerns argument gällande EU.

Kvalitativ textanalys är dock inte en felfri metod. En av metodens stora svårigheter ligger i själva tolkningen. Esaiasson (m. fl. 2012, s. 221-222) beskriver problematiken en kvalitativ textanalys kan innebära. En av dem är ifall ideerna som en text presenterar är dolda eller mer öppna, ofta i texter kan idebäraren vara tillbakadragen om vad hen verkligen tycker vilket betyder att arbetet att hitta textens sanna mening kan vara rätt mödosamt. Dock med tanke på att denna uppsats syfte är att studera offentliga tal som ges av statsministern inför riksdagen, kommer studien lägga fokus på vad texten själv säger. Ett problem inom tolkningsarbetet ligger i distansen mellan texten och forskaren vars jobb är att tolka den. Varje individs unika erfarenheter påverkar vem hen är som person och hur man ser på världen. Därmed är det inte alls omöjligt att två personer kan läsa samma text och få två olika tolkningar. Det är ett reliabilitetsproblem, hur ska den här uppsatsen kunna upprepas och få snarlika resultat om alla kan tolka en text olika? Esaiasson (et al. 2012, s. 222) presenterar två svar på frågan "problemiskt och öppen argumentation". Med andra ord ska denna studie försöka vara så transparent som möjligt i alla aspekter för att stärka dess reliabilitet.

För att gå till väga med detta har vi valt att göra en ideologianalys med idealtyper som analysverktyg. Idealtyper kan beskrivas som förhands konstruerade måttstockar för att lättare relatera till och kategorisera det empiriska materialet (Bergström och Svärd 2018, s. 147-149). En idealtyp konstrueras av typiska kännetecken av ett särskilt fenomen och används sedan för att jämföra med de verkliga skeendet. Som exempel vilket används i denna uppsats kan man konstruera idealtyper av socialism och liberalism genom att presentera typiska egenskaper hos de två ideologierna vilket sedan kan tillämpas för att jämföra med verkliga ledare, stater, nyheter osv. Idealtyperna behöver inte vara perfekta beskrivningar av verkligheten utan mer som ett verktyg, vilket hjälper forskaren att utveckla teoretiska resonemang.

Två av idealtyper som analysverktyg största problem handlar om hur de är konstruerade och hur de tillämpas (Bergström och Svärd 2018, s. 166). Det är viktigt att idealtypernas kännetecken inte blir för breda och allomfattande. Det kan det kan leda till kategoriseringen och analysen av materialet då endast blir en grovsortering som inte riktigt säger något. Det kan även hända att forskaren har en väl designad analysmodell men gör misstaget att böja på materialet så det passar in på modellen. Det som kan ske är att materialet inte själv får tala utan att forskaren ser det endast från sin idealtyps perspektiv och kan ge materialet en mening som inte fanns där innan. Det kan enligt Bergström och Svärd (2018, s. 166) leda till ett validitetsproblem.

3.3. Tillvägagångssätt

Inför studien valdes idealtyperna för de olika ideologierna som skulle studeras ut. För att besvara vår frågeställning valde vi att fokusera på delarna i regeringsförklaringarna som handlade om EU och EU relaterade frågor. De 28 regeringsförklaringar som utgjorde materialet för ideologianalysen lästes igenom och delarna av deklARATIONERNA som handlade om EU markerades och valdes ut. Vidare analyserades EU-delen av deklARATIONEN noggrannare utifrån frågan: *Vilka EU-sakfrågor är fokuset på i regeringsförklaringen?*

Varje regerings samtliga regeringsförklaringar sammanfattades sedan under kapitel fyra; *Resultat*, utifrån vilka EU-sakfrågor som lyftes samt hur regeringarna pratade om dem. Vidare analyserades de ideologiska grunderna i varje uttalande som regeringsdeklARATIONEN innehöll. Uttalanden med en ideologisk prägel identifierades och sedan diskuterades dessa uttalanden utifrån idealtyperna som presenterats. Sakfrågor som saknar en tydlig ideologisk tendens ligger inte till grund för uppsatsens syfte och kommer därmed inte att inkluderas i slutsatsen. Slutligen ställdes materialet mot uppsatsens frågeställning; *Hur har Sveriges regerings ideologiska inriktning uttryckts i deras EU-politik mellan 1991 och 2017?*

4. Resultat

4.1. 1991-1994: Carl Bildt (M): Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna

Regeringen Bildt (Regeringsförklaring 1991, s. 3-4) (Regeringsförklaring 1993, s. 6) betonade den förändring som ett EU-medlemskap skulle innebära, både en ekonomisk anpassning samt en förstärkning av skyddet för fri- och rättigheter i svensk lagstiftning. Inför folkomröstningen och inträdet i EU krävdes en ekonomisk anpassning som med ett EU-medlemskap skulle innebära deltagande i "en stor gemensam marknad med fri rörlighet för individer, tjänster, varor och kapital" (1992, s. 1). Tillväxt i näringslivet och minskade offentliga utgifter pekades ut som en förutsättning. Att marknaden skulle sänka livsmedelspriser och innebar "en stark och konkurrenskraftig jordbruksnäring" (1992, s. 5).

Regeringen Bildts ambitioner om att Sverige skulle vara pådrivande i klimatpolitiken var höga och alla tre regeringsförklaringar betonade att Sverige skulle verka för en ambitiös klimatpolitik (Regeringsförklaring 1991, s.7) (1992, s. 6) (1993, s. 5). Det svenska kulturarvets betydelse vid ett EU-inträde betonades där Bildt menade att export av den svenska kulturella identiteten hade ökat och därmed krävde att kulturarvet skulle värnas (1991, s. 10). Flyktingpolitiken skulle effektiviseras och rättssäkerheten öka. Genom att asylsökande fick möjlighet att arbeta och effektivare ansökningsprocess samt att alla EU:s medlemsländer gemensamt använde samma principer (1991, s. 10).

4.2. 1994-1996: Ingvar Carlsson (S): Socialdemokraterna

Mellan åren 1994 och 1996 var Ingvar Carlsson statsminister och översåg Sveriges ingång i den europeiska unionen. Regeringsförklaringen 1994 gavs den sjunde oktober vilket var lite mer än en månad innan Sverige gick till val om EU-medlemskap. I sitt tal nämner Carlsson (regeringsförklaring 1994, s. 1, 5-6) flera gånger vad han tycker att Sverige ska göra som medlemsland även om det fanns en chans att Sverige inte skulle bli medlem. Carlsson hade stora ambitioner för EU och har mycket han ville driva igenom.

I 1994 talade han om hur Sverige genom EU ska kämpa emot ojämlikheter internationellt. Carlsson (regeringsförklaring 1994, s. 5) sa att "Det råder ingen motsättning mellan en aktiv Europapolitik och ett starkt engagemang för fattiga folk och internationellt ansvarstagande". Carlsson (1994, s. 6) talade om hur ett medlemskap i EU och dess inre marknad kommer att vara gynnsamt då det ger konsumenterna ett större utbud på varor och tjänster. Det understryks dock kort därefter vikten av konsumentskyddslagarna som en essentiell del för att den inre marknaden skulle funka och att Sverige skulle ta en aktiv roll i att bevara produktens pris och kvalitet. Utöver det ville Carlsson bedriva en EU-politik som värnar om miljön, jämställdhet, minskad arbetslöshet och starkare kopplingar till öst- och centraleuropa.

Den första januari 1995 blir Sverige en medlem i EU och i 1995 års regeringsförklaring (s. 2-6) la Carlsson mer tid på att diskutera vilken typ av politik Sverige skulle ha bedrivit i unionen än vad som gjordes året innan. Carlsson, precis som året innan, kämpade i sitt tal för konsumentskyddslagarna, att försöka öka sysselsättningen i unionen, miljön och jämställdhet. Det talades även om hur Sverige är en solidarisk medlem i EU vilket innebär att vi ska jobba för att göra samarbetet större och få fler länder inkluderade. Även kring hur EU-fonder kan användas för att stödja Sveriges välfärd och utsatta områden då Carlsson ser en rättvis välfärdspolitik som en grundsten till ökad ekonomisk tillväxt.

4.3. 1996-2006: Göran Persson (S): Socialdemokraterna

I regeringsförklaringen 2004 beskriver Göran Persson EU (s. 11) som "ett uttryck för den politiska viljan att skapa en demokratisk motvikt till marknadskrafterna". Persson (1996 1, s. 2) (1996 2, s. 1) (1997, s. 1-2) (1998, s. 2-3) (1999, s. 5-9) (2000, s. 1-2) (2003, s. 1, 5-6) (2005, s. 9) betonade ofta hur internationellt engagemang, solidaritet, rättvisa och samarbete utgjorde värderingarna för Sveriges medlemskap i EU. Även förekom orden "demokrati, solidaritet och öppenhet" flera gånger under Perssons regeringsförklaringar i samband med EU. Det var Sveriges ansvar att bidra till välfärd och gemensam säkerhet (1996 1, s. 2) (1996 2, s. 1) (1997, s. 1-2) (2000, s. 2) (2001, s. 9) (2003, s. 9). En gemensam kamp och gemensamma ambitioner krävdes för att EU skulle hantera arbetslösheten (1996 1, s. 2) (1996 2, s. 1) (1997, s. 3) (2000, s. 2) (2001, s. 8-9) (2003, s. 5) (2004, s. 10). Detta ville Persson (1996 1, s. 2) realisera genom att skriva in ett särskilt kapitel kring sysselsättning i EU:s lagstiftning vilket tyder på regeringen Perssons stora fokus på arbetsmarknadsfrågor i EU.

Persson (1996 2, s. 3) (1997, s. 2) (2003, s. 4) lyfte även frihandel som en betydelsefull del av utvecklingen för Sverige och resten av EU men under mer jämlika och restriktiva förhållanden. Handel och fri rörlighet nämnde Persson under regeringsförklaringar som en positiv förändring och prioriterade frågor för en fortsatt ekonomisk utveckling inom EU. Den inre marknaden och konkurrens hade bidragit till kompetens, inflation och sänkta svenska konsumentpriser. Företagsstödet skulle effektiviseras och kapitalförsörjningen till mindre företag skulle öka (1999, s. 6). I regeringsförklaringen år 2004 (s. 10) uttryckte Persson att EU:s handelspolitik både skulle "främja tillväxt" samtidigt som den bidrog till att minska fattigare länders marginalisering. En socialdemokratisk prioritering av den ekonomiska politiken var fokus på sociala frågor och utveckling, främst genom konsumenternas och löntagarnas ställning på arbetsmarknaden. I regeringsförklaringen 1998 (s. 3) lyfte Persson att det krävdes riktlinjer för sysselsättningspolitik likt existerande instrument för monetär eller ekonomisk politik. Liknande lyftes även behovet för ett jämställdhetsperspektiv inom EU (1998, s. 3)).

Miljöfrågor var ett tydligt fokus under Perssons deklamationer vilket skulle hanteras genom en höjd ambitionsnivå i EU samt även en handlingsplan för energieffektivitet (1996 1, s. 2) (1996 2, s. 1, 3) (1997, s. 2-3) (1999, s. 5) (2000, s. 2) (2002, s. 9) (2003, s. 4-5). I den andra regeringsförklaringen

1996 uttryckte Persson (s. 3) både hur EU:s jordbrukspolitik var i behov av reformering med större inslag av marknadsorientering, fokus på miljö- och djurhänsyn samt ett starkare konsumentskydd. Reformförslaget innebar mer marknadsliberala prioriteringar och samtidigt ett fokus på konsumentens roll. Ytterligare uttryckte Persson även behovet av att reformera EU:s arbetssätt med en starkare förankring i öppenhet och demokrati (1996 1, s. 2) (1997, s. 2) (2000, s. 2) (2003, s. 6). Det rättsliga arbetet i EU skulle utvecklas samtidigt som kampen mot narkotika och internationell brottslighet fortsatte (1996 2, s. 1). Vid frågan kring EU:s utvidgning skulle nya länder snabbare få tillgång till den inre arbetsmarknaden och en reform av jordbruks- och strukturpolitiken krävdes för att underlätta för utvidgning (1998, s. 3). En generös, human och solidarisk flyktingpolitik skulle bedrivas av EU (1997, s. 2) (1998, s. 4) (2001, s. 8-9) (2002, s. 9) (2003, s. 9) (2005, s. 9).

EMU omröstning nämnde Persson som en positiv förändring (regeringsförklaring 2001, s. 9) där han uttrycker att "Det är i Sveriges intresse att införandet av eurons sedlar och mynt blir en framgång". Regeringsförklaringen 2003 framfördes två dygn efter att folkomröstningen om euron genomförts och stödet för att gå med i valutaunionen inte var en majoritet. Göran Persson (2003, s. 1-2) menade att resultatet självklart skulle respekteras men fortsatte under regeringsförklaringen med att tydliggöra den ekonomiska politiken som Sverige skulle bedriva nationellt och inom EU för att motverka de eventuella konsekvenserna som ett uteblivande medlemskap kunde innebära. Han påpekade att ett samarbete och inträde i valutaunionen skulle ha varit gynnsamt för handel och företagande vilket hade skapat bättre förutsättningar för tillväxt och ökad välfärd. Därav skulle flera skatter som exempelvis kapitalbeskattning och bolagsskatter skrivas om för att den svenska konkurrenskraften inte skulle skadas.

4.4. 2006-2014: Fredrik Reinfeldt (M): Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna

Regeringen Reinfeldts fokus i EU frågor var enligt statsminister Fredrik Reinfeldt de ekonomiska frågorna samt miljö- och klimatfrågor. Internationellt samarbete är svaret på klimat- och miljöutmaningarna och ett EU-ledarskap globalt krävs (Regeringsförklaring 2006, s.14, 16)(2009, s. 9) (2013, s. 6). Samtidigt ville Reinfeldt att åtgärder nationellt skulle ha högre ambitioner och gå längre än EU:s klimatpolitik (2010, s. 10). Den finansiella politiken skulle utgå ifrån regler mot ansvarslost risktagande för att möjliggöra för en hållbar tillväxt (2009, s. 2) (2011, s. 5) (2012, s. 8). Genom en hållbar tillväxt som bygger på gemensamt ansvar och öppenhet skulle regeringen driva på frågan om mer frihandel, en fungerande inre marknad samt gemensamt arbete kring internationell brottslighet i EU (2007, s. 8). Genom en fördjupad inre marknad kan välfärden förbättras.

Sveriges ansvar under inom EU och starka roll sågs som en tillgång och möjlighet att stärka Sveriges roll i internationella frågor och samarbeten (Regeringsförklaring 2007, s. 8) (2009, s. 10). Möjligheterna som Sveriges medlemskap i EU har inneburit lyfts som positiva där möjligheter som att resa och studera lättare i unionen understryks som tillgångar för den svenska befolkningen (2012, s. 8) (2013, s. 7). Begrepp som öppna samhällen, att riva murar, öka förtroende och minska fördomar och skiljelinjer använder Reinfeldt för att beskriva vilken form av politik Sverige ska driva i EU (2010, s. 11). Reinfeldt beskrev Sveriges relation till EU-samarbetet med orden "Vi är en del av Europa" (2012, s. 1) och att genom samarbete kan Sveriges finanser och tillväxt värnas. Ytterligare områden som EU kan påverka påpekade Reinfeldt i regeringsdeklarationen 2006 (s. 12) vilket är kring alkoholkonsumtion där Sverige ska aktivt verka för en restriktiv syn på alkohol.

Värdeord som "fred, frihet och försoning" var prioriterade frågor för Sverige i EU (Regeringsförklaring 2006, s. 6) (2010, s. 11). Att demokrati och mänskliga fri- och rättigheter i världen och inom EU utvecklas och värnas om. Frågor om demokratiska och liberala rättigheter nämns även i migrationsfrågor och frågan om EU:s utvidgning. Reinfeldt ville att EU ska vara en fristad för asylsökande där mänskliga rättigheter ska respekteras och fler medlemsländer ska ta ett större ansvar (2007, s. 8). Reinfeldt förespråkade en fortsatt utvidgning av unionen och lyfte fördelarna med ett större samarbete och inkludering av fler nationer i EU (2006, s. 5) (2007 s. 7)(2008, s. 6, 7)(2009, s. 10)(2011, s. 5) (2013, s. 8). Utvidgningens fördelar innebär ett öppet Europa som verkar för demokrati, respekt och mänskliga rättigheter (2012, s. 9).

4.5. 2014-2018: Stefan Löfven (S): Socialdemokraterna och Miljöpartiet

Sveriges fokus inom EU var enligt regeringen Löfven att arbeta för ett starkt och sammanhållet Europa där politiska beslut ska ta med hänsyn till människors demokratiska rättigheter, delaktighet, att bekämpa fattigdom och gemensamt sträva för hållbar utveckling globalt (Regeringsförklaring 2014, s. 12) (2015, s. 5) (2016, s. 4). Detta skulle säkerställas genom lagstiftning och införande av regelverk för sociala rättigheter och mot diskriminering (2015, s. 9). Rättvisa är även ett ord som återkommer inom regeringsförklaringarna (2015, s. 5). Jämställdheten var en ytterligare prioriterad fråga som ses som ett svenskt intresse i EU (2014, s. 12) (2015, s. 3).

Jobb och utbildning stod i centrum i Löfvens deklARATIONER med ett fortsatt fokus på främjandet av arbetsmarknadsfrågor, konsumenten och arbetstagarens ställning som skulle regleras genom en aktiv arbetsmarknadspolitik (Regeringsdeklaration 2014, s. 12) (2017, s. 1). Lika löner och låg arbetslöshet var enligt Löfven ambitionen för hela Europa. Export och frihandel var viktiga komponenter för ökat välbefinnande och fler jobb (2016, s. 3) I regeringsförklaringen 2016 (s. 4) betonade Löfven hur den inre marknaden var avgörande för att motarbeta den höga arbetslösheten men samtidigt nämnde han i regeringsförklaringarna åren 2014 (s. 12) och 2015 (s. 4) regeringsförklaringar hur fri rörlighet på den inre marknaden inte ska kunna användas i syfte att kringgå nationell lagstiftning.

En ambitiös klimat- och miljöpolitik nämndes som ett fokusområde likaväl som ett gemensamt ansvarstagande på migrationsområdet (Regeringsdeklaration 2015, s. 4). Sverige skulle gå före när EU:s lagstiftning inte räcker till (2015, s. 8). Löfven förespråkade ett delat ansvar för asylsökande mellan alla medlemsländerna där ansvaret och politiken ska grunda sig i en human och solidarisk asylopolitik samt värna om asylrätten (2014, s. 9) (2015, s. 3) (2016, s. 6) (2017, s. 1).

5. Diskussion och slutsats

5.1. Diskussion

I Ingvar Carlssons regeringsförklaringar finns det mycket som stämmer överens med den socialdemokratiska idealtypen. Att EU ska användas som ett medel för att bekämpa internationella orättvisor stämmer väl överens med vikten socialismen lägger på gemenskap, samarbete, jämlikhet och klassfrågor. Carlsson vill att Sverige ska ta en aktiv roll i samarbetet och att det kommer leda till nya möjligheter att hjälpa utsatta områden och fattiga människor. I Carlssons två regeringsförklaringar stämmer hans diskurs kring EU överens med socialismens grundläggande övertygelser men även med det socialdemokratiska. Han ser Sveriges inträde i EU:s inre marknad som något positivt men för att marknaden ska funka måste den vara reglerad. Detta passar in med Haywoods (2017, s. 123) första och andra kriterierna för socialdemokrati, att kapitalismen är det enda pålitliga sättet att generera välbefinnande men att staten ska begränsa de tendenser kapitalism har för ojämlikhet och fattigdom för att värna om allmänhetens intressen. Det är exakt vad Carlsson menar när han talar om hur EU:s interna

marknad måste regleras och i det här fallet blir EU som en kanal för svenska staten att genomföra sina ideologiska mål.

Göran Persson var statsminister i 10 år mellan 1996 och 2006. Hans regeringsförklaringar går tydligt i Carlssons fotspår. Ett exempel på detta är ett av hans EU-lagförslag från 1996 vilket syftar på att verka mot arbetslöshet i unionen. Det är också ett sätt att försöka tygla, vad socialdemokrater ser, som bristerna på den fria marknaden och ojämlikheten den skapar. Persson verkar dock ha en mycket mer positiv inställning till marknaden än Carlsson. I sin regeringsförklaring från 1997 hävdar Persson (s. 2) att "Frihandel - byggd på gemensamma regler, färre tullar och mindre handelshinder - är av vital betydelse för Sveriges utveckling. En effektivisering av EU:s inre marknad utan illojal skattekonkurrens och snedvridande subventioner skulle gynna konsumenter och företag i samtliga länder i unionen." En sådan positiv inställning till internationell frihandel är utstickande bland de tre olika socialdemokratiska statsministrarna. Carlsson, Persson och Stefan Löfven var alla i det stora hela positiva till frihandel utan för många hinder men Carlsson och Löfven uttryckte mer skepticism till ideen än Persson. Det gör att Persson rör sig lite mer mot den borgerliga idealtypen vilket värnar om frihandel mycket mer än den socialdemokratiska.

Göran Persson fortsätter med att förespråka en relativt liberal politik jämfört med Carlsson och Löfven. Han menar att ökad konkurrens har lett till ökad kompetens samt lägre konsumentpriser. Utöver det var Persson även positiv till att Sverige skulle bli delaktiga i valutaunionen och talade om valutasamarbetet upprepade gånger i regeringsförklaringar ledande upp till folkomröstningen. Hans argument för detta var att det skulle gynna svensk handel och företagande men i samband med att Sveriges befolkning röstade emot euron beslutade han att staten skulle se över kapital- och bolagsskatter så att Sverige skulle kunna hålla sig konkurrenskraftig även om vi inte införskaffade euron. Även om Persson talar mycket mer om en liberal ekonomisk EU-politik har han fortfarande sin grund fast i socialdemokratin, liksom Carlsson är Persson mån om att staten ska ha en aktiv roll i konsumentskydd och stärka arbetstagarnas ställning i marknaden.

Både Carlsson och Persson talar mycket om att EU ska ha ett starkt och demokratiskt samarbete för att uppnå sina mål samt menar att EU ska vara välkomnande till fler medlemsländer. Det kan tolkas vara ett uttryck för socialismens ideal av samarbete och gemenskap (Haywood 2017, s. 98). Utöver det kan det även tolkas som ett uttryck för Haywoods (2017, s. 123) tredje kriterium gällande socialdemokrati, nämligen att samhällsförändringar ska ske fredligt och lagligt med andra ord tar socialdemokratin avstånd från sina mer revolutionära rötter.

Stefan Löfven är den sista socialdemokratiska statsministern denna uppsats undersöker. I hans regeringsdeklarationer, liksom Carlsson och Persson, lyfter han sina mål att bekämpa fattigdom, stå upp för social rättvisa och driva en politik som värnar om arbetstagarens och konsumentens ställning i marknaden. Allt detta stämmer överens med den socialdemokratiska idealen om gemenskap, samarbete och statens roll i att bekämpa de orättvisor kapitalismen skapar. Löfven är dock den första socialdemokratiska som uttalar sig skeptiskt till aspekten kring fri rörlighet i EU:s samarbete. Både i 2014 och 2015 års regeringsförklaringar tillkännagav han att Sverige ska presentera ett lagförslag till EU som menar ska begränsa den fria rörligheten så att individer inte längre ska kringgå nationella lagar och kollektivavtal. Det kan tolkas som en rörelse från socialdemokratin ideal av samarbete och gemenskap men det kan också tolkas som ett uttryck för socialdemokratin ideal av att det är statens roll att vara en kanal för social förändring. Löfven ser det som något negativt att EU:s fria rörlighet gör det möjligt för individer att kringgå nationella kollektivavtal vars mål är social rättvisa.

Den borgerliga statsminister Carl Bildts regerings inställning till EU och förändringar som ett EU-medlemskap innebar följer både liberalismens och konservatismens idealtyper. I regeringens förklaringarna målas inträdet i Europeiska Unionen upp som en positiv förändring och en möjlighet att delta i en större marknad med fri rörlighet för människor, varor och kapital. Betoningen på frihet, marknadsliberalism och kapitalism är liberala värderingar och idealtyper. Större delen av Bildts diskussioner kring EU handlar om det ekonomiska framsteg som inträdet kommer innebära. Den fria marknaden, sänkningar av skatter och en friare finansiell politik med mindre statliga regleringar. Det borgerliga perspektivet, både liberalt och konservativt, kan identifieras tydligt i Carl Bildts idéer. Framförallt i hur Bildt värdesätter förberedelse, planering och en marknadsekonomisk prägel på ekonomin. Mindre offentliga utgifter menar Bildt ska utveckla välbstånd vilket är tydligt i linje med den separation som borgerligheten ser som nödvändig mellan offentligheten och ekonomin.

Likt Bildt finns ett ekonomiskt fokus under flera av Reinfeldts regeringsförklaringar. Fokuset inledningsvis är kring en fördjupad inre marknad och ökad frihandel där den borgerliga idén om att marknaden och icke-statligt agerande bygger välbstånd och samhället. Vidare diskuteras hållbar tillväxt utifrån idealtyperna, öppenhet och logiskt tänkande samt även betoning på gemensamma spelregler och ansvar. Regleringarna som Reinfeldt förespråkar antyder på den borgerliga och framförallt konservativa tron att genom planering fungerar samhället. Den finansiella politiken kräver, enligt Reinfeldt, en statlig inblandning vilket både är en frångång från de liberala idealtyperna men även en viss tillhörighet till konservatismen. En vägledande stat utgör en säkerhetsaspekt för befolkningen samtidigt som en tydlig fördelning mellan ekonomi och offentligt handlande förespråkas. Denna direkta ekonomiska inverkan tyder på socialistiska tendenser i det borgerliga idealet hos Reinfeldt. Samtidigt används regleringarna i syfte för ett ändamål med en fungerande inre marknad som kan lösa välfärdsproblem. Likt socialdemokratiens erkännande om att politik används i syfte att hjälpa marknaden.

Demokratiska och mänskliga rättigheter nämns både direkt i regeringens förklaringarna men även genom den fria rörligheten för individer och rättssäkerhet i migrationspolitik. Tre av liberalismens idealtyper; friheten, rättvisa och tolerans samt vikten att värna om rättigheter utgör en central grund (Haywood 2017, s. 24). Dessa ideal är även återkommande hos Reinfeldts positiva inställning till frågan om en utvidgning av unionen samt i diskussionen om asylrätten och en öppen migrationspolitik. De frihetliga värderingarna appliceras på olika frågor men illustrerar hur både Bildt och Reinfeldt prioriterar de liberala idéerna om frihet och öppenhet.

Regeringen Bildts regeringsförklaringar visar ytterligare tendenser av konservativa drag. Att bevara ett svenskt kulturarv både för export och bibehållande av svenska värderingar är tydligt anknutet till den konservativa idén om tradition och ett gemensamt samhälle byggt på gemensamma värderingar. Genom skydd av mänskliga rättigheter och ett skydd för ett bevarat samhälle stämmer Bildts politik även överens med både liberal och konservativ idétradition. Reinfeldt går ifrån den liberala idétraditionen när han under 2006 års regeringsförklaring lyfter idén att Sverige ska verka för en restriktiv syn på alkohol. Att staten ska in och reglera i sakfrågor som inte är ekonomiska eller som främjar individens egen valfrihet visar på mer konservativa men även socialistiska tendenser. Ingripande från statligt håll och de politiska aktörernas intresse att skydda deras medborgare är socialdemokratiska idéer. Framförallt kan regleringen tolkas som att Reinfeldt anser att det krävs en auktoritet som styr över vissa aspekter i samhället och vägleder människan med dess imperfektion och ofullständighet likt den konservativa ideologin (Haywood 2017, s. 73).

Sammanfattningsvis använder sig Reinfeldt mer av de liberala idealtyperna av borgerligheten i kontrast till Bildts tydliga helt borgerliga ideal. I Reinfeldts vision för EU och Sveriges EU-politik betonas värden som öppenhet, ambitioner om ökad tolerans och rättvisa samt återkommer orden “fred, frihet och försoning” i regeringsdeklarationerna år 2006 (s. 6) och 2010 (s. 11). Reinfeldt lyfter flera gånger hur positivt en utvidgning av unionen hade varit eller hur positivt ett medborgarskap för fler länder är. Samarbete över landsgränser och en mer global värld är viktigt för liberalismens ideal om individens frihet och fri rörlighet (Haywood 2017, s. 24).

Synpunkter som båda blocken delar är hur EU måste göra mer för miljön, en överväldigande positiv inställning till unionen och ett antal grundläggande förutsättningar för EU-samarbetet. Något som denna studie har redovisat flera gånger är att även om det kan vara på grund av olika anledningar har båda av blockens ideologi tendenser att värna om internationellt samarbete. Båda blocken kommer även överens om att EU bör ha en ambitiös miljöpolitik, det är dock allt som kunde uttolkas från regeringsförklaringarna. Ur det material som studien behandlar talas det inte om miljöpolitik på ett tydligt ideologiskt sätt vilket leder till, enligt kapitel 3.3 *Tillvägagångssätt*, att beslutet togs att miljöfrågor var utanför ramen för denna studie. De olika regeringarna var även, i stort sett, positiva till de demokratiska friheter som finns i unionen som till exempel frihandel och fri rörlighet.

6. Avslutning

Uppsatsen har genom en ideologianalys besvarat frågeställningen; *Hur har Sveriges regerings ideologiska inriktning uttryckts i deras EU-politik mellan 1991 och 2017?*

Uppsatsens resultat har visat hur de båda blocken har en överväldigande positiv inställning till EU och internationellt samarbete men de olika regeringarna väljer, på grund av deras olika ideologiska grunder, att driva samarbetet i olika riktningar. Idealtyperna som konstruerades för denna studie beskrev väl de olika regeringarnas politiska ambitioner. De socialdemokratiska statsministrarna yttrade alla stöd för bland annat löntagare och konsumenter samt opposition mot sociala och ekonomiska ojämlikheter. Allt det är grundat i socialdemokratins tro på kapitalismens oundvikliga konsekvenser (Haywood 2017, s. 123). De borgerliga statsministrarna yttrade både stöd för bland annat ökad frihandel och fri rörlighet vilket är ett uttryck av liberalismens tro på varje människas fria autonomi (Haywood 2017, s. 24). Uppsatsen har visat på vilket sätt Sveriges regerings ideologiska grund har uttryckts och visar på en tydlig formgivning av ideologi i EU-politiken. Partiernas ideologiska tillhörighet har en tydlig prägel på EU-politikens olika sakfrågor. Även har studien visat att partierna är fasta i sin ideologiska övertygelse och tillhörighet över tid i EU-sakfrågor. Under diskussionen utpekades fåtalet ideologiskt avvikande ställningstaganden men i ett överväldigande fall av sakfrågorna höll regeringen sig till deras ideologiska grund.

6.1. Vidare forskning

Uppsatsens forskning och slutsats väcker nya frågor och vidare möjligheter för ytterligare forskning att besvara. Framförallt att vidare diskutera de ideologiska skillnaderna mellan partiernas EU-inställning. Att genom en komparativ analys studera hur partiernas diskurs kring EU i media skiljer sig åt med den inställning som presenteras i regeringsförklaringen. Europeiska unionen introducerar regelbundet nya lagar, fokusområden samt förhandlingar som påverkar eller påverkas av Sverige. Genom att följa diskursen mellan regeringsförklaringarna och på olika specifika områden kan man skapa en tydligare bild över ett partis ideologiska koppling i EU-frågor.

Användningen av regeringsdeklarationer som underlag för analys av regeringarnas ideologiska skillnader skapar även möjligheter att öka forskningen till mer än endast EU-frågor. En mer övergripande ideologianalys av ideologiska skillnader vore ett relevant perspektiv att studera. Genom att göra studien mer övergripande ger den ett bredare perspektiv på de ideologiska skillnaderna med mer utrymme för skillnader.

7. Käll- och litteraturförteckning

- Bergström, G. och Svärd, P-A. (2018). Idé- och ideologianalys. I Boréus, K. och Bergström, G. (red.). *Textens mening och makt*. 4. uppl. Studentlitteratur, s. 133-176.
- Carlsson, H. (2008). *Sveriges förändrade inställning till EU-medlemskapet*. Kandidatuppsats, Växjö universitetet.
- Clizbe, A. (2022). *Där försvinner något av den svenska profilen*. Kandidatuppsats, Lunds universitet.
<https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordOid=9113107&fileOid=9113108>
- Europeiska kommissionen (u.å.). *Sverige och EU-medlemskapet*.
https://sweden.representation.ec.europa.eu/om-oss/sverige-och-eu-medlemskapet_sv#:~:text=Sverige%20anslöt%20sig%20till%20EU,från%2012%20till%2015%20länder (Hämtad 2024-05-13)
- Esaiasson, P., Giljam, M., Oscarsson, H., Towns, A., Wängnerud, L., (2012). *Metodpraktikan: Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 4. Uppl. Norstedts juridik.
- Fredrikson, B. (2024). Sverige och EU. *So-rummet*.
<https://www.so-rummet.se/fakta-artiklar/sverige-och-eu#> (Hämtad 2024-05-21)
- Hagström, P. (2022). *Från reformism till tredje vägen*. Kandidatuppsats, Högskolan Dalarna.
<https://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1706212/FULLTEXT01.pdf>
- Haywood, A. (2017). *Political Ideologies: An Introduction*. 6. uppl. Palgrave
- Harrison, D. (2016). Varför talar man om "borgerligheten"? *Svenska Dagbladet*. 24 juli.
<https://www.svd.se/a/m054p/varfor-talar-man-om-borgerligheten> (Hämtad 2024-05-20)
- Jackson, B. (2013). Social Democracy. I Freedom, M., Sargent, L. T. och Stears, M. (red.). *The Oxford Handbook of Political Ideologies*. Oxford University Press, s. 348-363
- Konstitutionsutskottets betänkande 1999/2000:KU20. *Konstitutionella aspekter på samarbetet mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet*.
- Nationalencyklopedin 1*. (u.å.). Borgerliga partier
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/borgerliga-partier> (Hämtad 2024-05-14)
- Nationalencyklopedin 2*. (u.å.). Centerpartiet.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/centerpartiet> (Hämtad 2024-05-14)
- Nationalencyklopedin 3*. (u.å.). Fredrik Reinfeldt.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/fredrik-reinfeldt> (Hämtad 2024-05-14)
- Nationalencyklopedin 4*. (u.å.). Göran Persson.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/g%C3%B6ran-persson> (Hämtad 2024-05-15)

Nationalencyklopedin 5. (u.å.). Kristdemokraterna
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/kristdemokraterna> (Hämtad 2024-05-14)

Nationalencyklopedin 6. (u.å.). Liberalerna.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/liberalerna> (Hämtad 2024-05-14)

Nationalencyklopedin 7. (u.å.). Moderata samlingspartiet.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/moderata-samlingspartiet> (Hämtad 2024-05-14)

Nationalencyklopedin 8. (u.å.). Stefan Löfven.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/stefan-l%C3%B6fven> (Hämtad 2024-05-14)

Nationalencyklopedin 9. (u.å.). Sveriges socialdemokratiska arbetareparti.
<https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/sveriges-socialdemokratiska-arbetareparti> (Hämtad 2024-05-14)

Regeringsförklaringar mellan 1991-2017.

Regeringskansliet (2019) *Sveriges väg till EU-medlemskap*
<https://www.regeringen.se/sa-styrs-sverige/regeringens-arbete-pa-eu-niva/sveriges-vag-till-eu-medlemskap/> (Hämtad 2024-05-07)

SFS 2014:801. *Riksdagsordning*.

Statistiska centralbyrån (2020). *Analys av deltagandet i Europaparlamentsvalet*.
<https://www.scb.se/hitta-statistik/statistik-efter-amne/demokrati/allmanna-val/europaparlamentsval-valdeltagandeundersokningen/pong/statistiknyhet/valdeltagandet-vid-europaparlamentsvalet-2019/> (Hämtad 2024-05-22).

Ström, S. (2010) Direktbevakning av riksdagens öppnande. *Svenska dagbladet*. 5 oktober.
<https://www.svd.se/a/2de60e3e-1cb0-3320-b3e8-5617fca1b5f4/direktbevakning-av-riksdagens-oppnande> (Hämtad 2024-05-14)